

Olja Perić
 Vladimir Vratović
 1927. – 2014.

Profesor Vladimir Vratović zauvijek nas je napustio 2. veljače 2014. u 87. godini života. Pripadao je istaknutim nastavnicima i znanstvenicima na studiju klasične filologije u Hrvatskoj i svojim djelovanjem obilježio gotovo cijelu drugu polovicu XX. stoljeća. Asistentom na Odsjeku za klasičnu filologiju postao je 1951. i predavao sve do umirovljenja 1997. godine.

Rođen je 23. svibnja 1927. u Šibeniku, gdje je započelo njegovo školovanje. Prva dva razreda klasične gimnazije pohađa u Splitu, 1940. godine seli se s majkom u Zagreb i 1946. maturira na Drugoj klasičnoj gimnaziji. Često je spominjao da mu je u Šibeniku učiteljem bio književnik Vjekoslav Kaleb. A u gimnaziji su svakako najdublji trag ostavili profesori Zvonimir Zmajlović i Pavao Pauš i tako odredili njegovu profesionalnu budućnost. Sklonost prema antičkoj kulturi, osobito prema književnosti, vjerojatno je naslijedio od prerano preminuloga oca koji je bio također profesor klasičnih jezika.

Na Odsjeku za klasičnu filologiju tijekom njegova studija predavali su Nikola Majnarić, Veljko Gortan i Milivoj Sironić. Po završetku studija 1951. godine ostaje na Fakultetu kao asistent na Katedri za latinski jezik i rimsku književnost. Doktorirao je 1962. disertacijom *Horacije u dubrovačkom pjesništvu 18. i 19. stoljeća*. Izborom teme potvrdio je dva temeljna pravca vlastitih znanstvenih interesa koji će obilježiti cjelokupno njegovo djelovanje: rimska književnost, posebno pjesništvo, i djela hrvatskih latinista. U doba kada nije bilo suvremenih tehničkih pomagala, kada se istraživanje rukopisa u samostanskim bibliotekama svodilo na čitanje i ručno prepisivanje, a u najboljem slučaju mikrofilmiranje – potvrdio je svoju istraživačku znatiželju i odgovornost prema književnoj baštini vlastitog naroda. Dvije je sljedeće akademske godine (1961/62. i 1962./63.) proboravio na Sveučilištu u Marburgu/Lahn u Njemačkoj kao lektor, po povratku je 1964. izabran za docenta, 1971. za izvanrednog, a 1976. za redovitoga profesora. Od 1977. do 1992. pročelnik je Odsjeka za klasičnu filologiju i istovremeno šef Katedre za latinski jezik i rimsku književnost, a od 1987. godine do umirovljenja 1997. vodi Katedru za hrvatski latinizam. Predavao je i studentima filozofije i kroatistike; od 1958. do 1976. predavao je honorarno kolegij *Antička književnost* na tadašnjoj Akademiji za kazališnu umjetnost i film.

Tijekom svoga dugogodišnjeg radnog vijeka na Fakultetu isticao se glasnom i upornom borbom ne samo za integritet vlastite struke, nego i za dignitet ostalih humanističkih disciplina. Bio je veoma aktivan član u hrvatskim znanstvenim i kulturnim

društvima: u *Hrvatskom filološkom društvu*, *Hrvatskom društvu klasičnih filologa*, *Matici hrvatskoj*, *Hrvatskom PEN-klubu*; član suradnik HAZU, kao i u međunarodnim društvima: *Société linguistique de Paris*, *Societas internationalis studiis Neolatinis provehendis* (Amsterdam), *Academia Latinitati inter omnes gentes fovendae* (Rim).

Sudjelovao je na brojnim znanstvenim skupovima u zemlji i inozemstvu (Ljubljana, Bonn, Marburg/Lahn, Göttingen, Milano, Padova, Venecija, Trst, Bari, Basel, Zürich, Bern i dr.) s referatima koji su najčešće bili tematski povezani s hrvatskim latinizmom. Aktivni je sudionik prvog neolatinističkog kongresa u Leuvenu 1971. godine. U okviru *Saveza društava za antičke studije* u bivšoj je državi sudjelovao na svim znanstvenim i stručnim skupovima, a kao predsjednik *Hrvatskog društva klasičnih filologa* organizirao je 1986. zapaženi kongres u Puli.

Predavao je sugestivno, spajajući široku erudiciju s filološkom akribijom. Zanimljivo je zabilježiti naslove barem nekih kolegija koje je Vladimir Vratović predavao svojim studentima; osim dvosemestralnoga *Razvoja rimske književnosti*, valja spomenuti *Odabrana poglavlja iz rimske kritike i znanosti o književnosti*, *Horacijeva poetika i teorija pjesništva*, *Retorika i Ciceron*; *Horacije liričar*, *Marcijal i tradicija rimskoga epigramatskog pjesništva* i dr. Kolegij *Rimska proza od drugog do šestog stoljeća nove ere* pak pokazuje da je uveo u nastavu kršćanske pisce: Tertulijana, Ambrozija, Jeronima i Augustina. Budući da je od početka djelovanja na Fakultetu aktivan član Sekcije za teoriju književnosti, svoje je stilističke interpretacije i analize djela rimske književnosti temeljio na suvremenim književnoteorijskim spoznajama.

Rimska književnost objavljena je 1977. godine u drugoj knjizi edicije *Povijest svjetske književnosti* (Mladost-Liber, Zagreb), kojoj je bio urednikom i koja sadrži i srednjovjekovnu i novovjekovnu književnost na latinskom jeziku, zatim bizantsku, novogrčku i albansku. Sažeti je to, ali nikako šturi, faktografski pregled rimske književnosti, obogaćen estetskim analizama i kritičkim opaskama. Posebno se ističe autorov izričaj, njegova sadržajna, uvijek skladna rečenica. Trideset godina kasnije 2007. objavljena je samostalno (u izdanju *Biakove*, Zagreb). U manjim radovima i člancima objavljenima u časopisima i zbornicima razradit će i analizirati, često polemički, detalje pojedinih aspekata istraživanja antičke književnosti.

Drugo polje Vratovićeve znanstvenoga interesa, kako je već bilo vidljivo u disertaciji 1962., bili su hrvatski latinisti. Hrvatska književnost na latinskom jeziku dobila je u njemu glasnog i upornog znalca koji se borio za nasljeđe svoga naroda. Premda je Katedra za hrvatski latinizam osnovana tek 1987., Vladimir Vratović je već 1971. održao kolegij *Iz ljubavne lirike hrvatskim latinista sa seminarom Elegiae ad Flaviam Iliję Crijevića*. Međutim, godinu dana ranije bio je objavljen i drugi svezak značajnog djela, priređenog zajedno s Veljkom Gortanom *Hrvatski latinisti – Croatici auctores qui Latine scripserunt*, sv. I-II, Zagreb 1969-1970. Tim opsežnim i značajnim izdanjem djela hrvatskih autora pisana na latinskom jeziku službeno su postala integralni dio korpusa hrvatske književnosti. Slijede knjige: *Hrvatski latinizam i rimska književnost*,

Zagreb 1989; *Croatian Latinity and the Mediterranean Constant*, Zagreb-Dubrovnik, 1993; *Hrvati i latinska Europa*, Zagreb, 1996; *Latinsko pjesništvo u Hrvata* (dvojezična antologija), Zagreb, 1997; *Latinism and Mediterraneanism*, Zagreb-Split 1997; *The Croatian Muses in Latin – Musae Croatiae Latini sermonis – Hrvatske Muze na latin-skom* (trojezična antologija latinsko-englesko-hrvatska), Zagreb, 1998. Osim tih knjiga, koje su značajne jer su namijenjene ne samo stručnoj nego i široj međunarodnoj publici, Vratović objavljuje cijeli niz članaka o hrvatskom latinizmu u domaćim i stranim izdanjima i časopisima.

Urednički je rad također veoma važna komponenta Vratovićeve djelovanja. Sudjelovao je kao član urednik u raznim izdanjima, od kojih valja istaći: leksikon *Stranipisci* (Zagreb, 1961¹, 1968², 2001³), *Povijest svjetske književnosti*, sv. 1-7 (Zagreb 1974.-1982.), *Osmojezični enciklopedijski rječnik*, I sv. A-E (Zagreb, 1987), *Hrvatski biografski leksikon* (od II. sv., Zagreb 1989.), *Vrhovi svjetske književnosti* (Zagreb, od 1999). Od više uredništva u časopisima najvažnije je sudjelovanje u časopisima *Umjetnost riječi* (od 1964.) i *Encyclopaedia moderna* (od 1992.)

Profesor Vratović djelovao je na još jednom polju, pokazivao je gotovo opsesivnu brigu za pravilnost hrvatskog jezika; tako je već sredinom osamdesetih upozoravao da je pravilnije *Europa* umjesto *Evropa*, *kaseta* umjesto *kazeta*. Smatrajući se odgovornim za pravilnu recepciju antike svoje je znanje nesebično i angažirano spustio na razinu svakodnevice i desetak godina sudjelovao u emisiji *Govorimo hrvatski* Hrvatskoga radija. Ti su njegovi prilozi objavljeni u izdanju *Latinski u hrvatskom kontekstu*, Zagreb, 2007.

Jednaku je profesionalnu i ljudsku odgovornost pokazivao u svim akcijama u kojima je zajedno sa profesorom Marijanom Bručićem, od školskih dana najbližim životnim prijateljem, štitio opstanak klasičnog obrazovanja u hrvatskim osnovnim i srednjim školama. Svoju je društvenu osviještenost najbolje potvrdio, kad je krajem listopada 1991. krenuo konvojem *Libertas* i u opkoljenom Dubrovniku upozoravao da se spasi rukopisna baština u samostanima, baština kojoj se s posebnim osjećajima vraćao cijeloga života.

U svakodnevim je kontaktima osvajao neposrednošću i temperamentnom iskrenošću, uvijek spreman bez uvijanja ukazati na pogreške, ali isto tako i zdušno pohvaliti i podržati neku ideju. Takav je bio u užem krugu prijatelja, takav među kolegama na Odsjeku i na Fakultetu i na većim skupovima; uvijek profesionalno i društveno angažiran, spreman za razgovor i diskusiju. Takav će nam zauvijek ostati u sjećanju.